

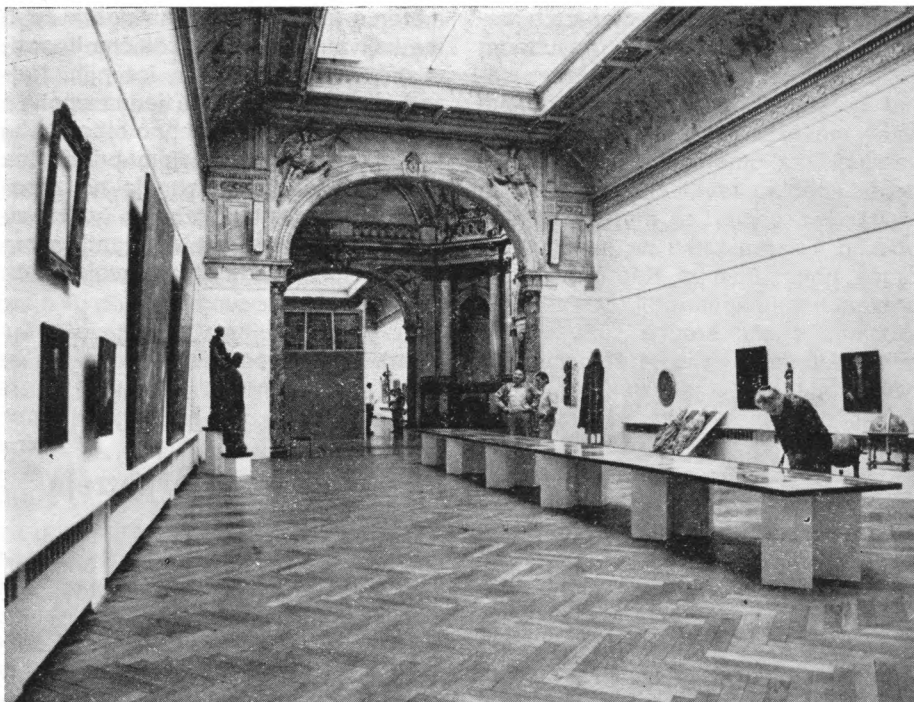
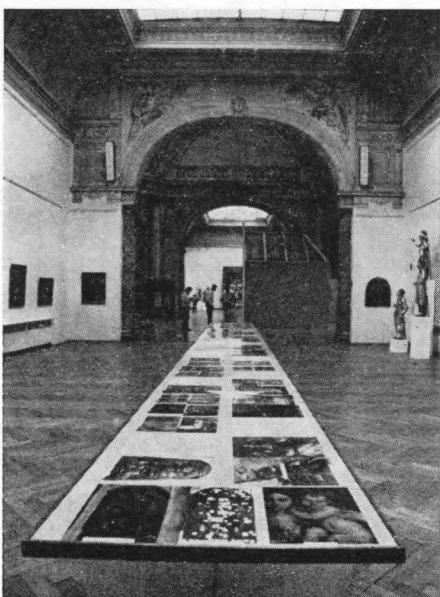
Izložba uz 25. godišnjicu Zavoda za restauriranje umjetnina, Zagreb

Višnja Zgaga

Muzejski dokumentacioni centar,
Zagreb

Obljetnice i njihovo obilježavanje povod su manifestacijama i akcijama koje prikazuju presjek aktivnosti i rezultata, najčešće uz odsutnost kritičnosti i projekcije budućeg. Izložbom »Restaurirane umjetnine« u Umjetničkom paviljonu (rujan /listopad 1983. g.), Zavod za restauriranje umjetnina proslavio je dvadesetpetogodišnjicu svoga rada i odstupio od uvriježene prakse pokazavši kako slavljenični jubileji mogu biti i kreativni. U sredini u kojoj se vrlo teško probija i afirmira misao da je identitet, dakle samosvojnost ljudi u uskoj vezi s kulturnim identitetom, kulturnom baštinom, gdje je stanje spomenika nezavidno, služba zaštite nedovoljna a dugoročniji programi njihove obnove i zaštite ne postoje, djelatnost Zavoda za restauriranje od prvorazrednog je značaja. Ova izložba »u povodu« intonirana je kao prezentacija dovršenih radova Zavoda u posljednjih nekoliko godina i kao demonstracija najčešćih metoda restauracije i konzervacije umjetničkih djela, odnosno slikarstva i skulpture (za što je Zavod specijaliziran). Ovakvom sadržajnom koncepcijom izložbe, dosljedno je i vrlo čitljivo upoznati širi krug javnosti s djelokrugom rada i opsegom i metodama rada; složenim, du-

Dio izložbe koji prikazuje različite metode restauriranja
Foto: M. Braun

Fotografski i tekstualni prikaz restauratorskih zahvata izloženih predmeta
Foto: M. Braun

gotrajnim i minucioznim radom restauratora. Prikazani su (u jednom kraku Umjetničkog paviljona) i oni na kojima je vidljiv postupak konzerviranja i restauriranja (u drugom kraku). I jednu i drugu sekciju prati vrlo važan dokumentacijski dodatak izložbe — onaj koji ju apsolutno uzdiže iznad uobičajene izložbe djelatnosti u nas. To je tekstualni i fotografski prikaz svake pojedine etape rada na svakom izloženom djelu. Ova muzeografska metoda nije balast didaktičnosti, već napor za što boljim upoznavanjem i razumijevanjem prirode restauracije umjetničkog djela.

Slijedeći osnovnu zamisao izložbe prof. Joža Ladović oblikovao je izuzetno čisto i harmonično prostor izložbe. Ujedno je autor grafičkog rješenja kataloga i plakata.

● Nesaglasnost firme i sadržaja

Povodom izložbe **Umetnost oktobarske epohe** u Muzeju savremene umjetnosti u Beogradu i u Galeriji suvremene umjetnosti u Zagrebu, maj—jun 1983.

Irina Subotić

Narodni muzej, Beograd

Na osnovu programa kulturne saradnje između SSSR-a i Jugoslavije priređena je izložba čiji je naziv **Umetnost oktobarske** epohe podrazumevao globalni prikaz raznovrsnih umetničkih ostvarenja i manifestacija koje čine srž tog izuzetno značajnog perioda moderne misli i umetnosti, perioda koji je identifikovao političku i umetničku revoluciju i koji je — do danas — ostao po mnogo čemu kontroverzan, nerazjašnjen i upravo zbog toga provokativan i beskrajno zanimljiv. Nije stoga čudno što je i izložba sa delima umetnika kao što su Kandinski, Šagal, Maljević, Altman, Matjušin, Tatlin, Rodčenko, Gončarova, Filonov, Punji, Petrov-Vodkin, Dejneka i dr., smatrana za prvorazredni događaj. Neosporno — jugoslavenski posetilac se mogao osećati privilegiranim što u svojoj sredini gleda pojedina remek-dela ruske avangardne umetnosti, što je u prilici da neosporno sudi o vrednosti i značaju **Kompozicije br. 223**. V. Kandinskog ili Altmanove **Petrokomune**, Majušinovog **Kretanja u prostoru** ili Taljinovog **Mornara**, Filonovove **Formule proleća** ili Maljevičeve **Crvene konjice u galopu** . . .

Druga mogućnost tumačenja izložbe jest sporna: dajući tako deklarativan naziv izložbi, organizator je morao da računa sa već odomaćenim, ustaljenim, široko prihvaćenim pojmom umetnosti oktobarske epohe koji podrazumeva jednu delotvornu, aktivnu, angažovanu umetnost koja stasa i sazreva

zajedno sa rastom revolucionarnih ideja, da bi se realizovala u presudnom času za istoriju proletarijata, kroz samu borbu, u prvim brojnim idejnim redovima, kroz smrt, glad i nemaštinu, kao istinska umetnost borbe koja je delila sudbinu revolucionara i svojim sredstvima vodila ne manje žestoku, opasnu i važnu bitku za novog stvaraoca, novog čoveka. Kao ni mnogom pravom revolucionaru, ni umetniku oktobarske epohe srećna sudbina nije bila naklonjena i tim je žalosnije što savremena istorija još uvek nema snage da otvoreno progovori pravu reč o njemu.

Izložba, koju je iz svojih bogatih fondova pripremio Muzej ruske umetnosti u Lenjingradu, poklonila je firmu koja je nagoveštavala upravo suštinsku osobenost druge i treće decenije našega veka, to preplitanje, pa u pojedinim oblastima čak i jedinstvo idejnog i formalnog novatorstva, ali je svojim sadržajem ona uništila karakter epohe: izložba ostavlja utisak saglasnosti i mirnog paralelnog toka jedne građanske, figurativne umetnosti u duhu 19. stoleća, pretočene u tematske okvire socijalističke revolucije, tj. socijalističkog realizma i pojedinih modernih struja koje nisu date ni u svom radikalnom vidu niti u svojim najrepresntativnijim ostvarenjima (nedostaju tipično ruski izumiteljski rezultati, na primer Maljeviča i njegovog suprematizma koji je ukinio ikoničnost slike, ili Tatlinovi kontrareljefi; da pomenemo samo ove primere). Izložba ne sadrži dovoljno ostalog materijala koji bi pokazao do koje su mere revolucionarne umetničke i proizvodne snage prodrle u svakidašnji život, bile primenjene na ulicama, po izložima, na tribinama, po vozovima, transparentima, masovnim manifestacijama, ilustracijama časopisa i knjiga, propagandno-informativnim panoima; dato je samo uži izbor tkanina, posuđa i skica za uređenje klubova i urbanističkih nacrtava, što sve zajedno čak ni ne nagoveštava širinu zahvata nove umetnosti u novom životu.

Sa muzeološkog stanovišta — izložba je najpre izneverila sebe, jer nije ispunila prvi uslov — da sadržinski odgovara nasovu; sa stanovišta istorije umetnosti — izložba je neprecizno predstavila pojedine umetnike, ne samo po izboru dela koja nisu uvek najadekvatnija već i po neobjašnjivim profesionalnim propustima, kao što su netačna datovanja (Tatlinov **Mornar**, na primer); idejni aspekt, kojim se želela postići ravnoteža figurativnog i nefigurativnog umetničkog koegzistiranja ostvaren je na štetu prvog, jer mnoga, tačnije većina dela socrealističkog us-

merjenja jednostavno nisu dobra dela, ma kakva poetizovana, idilična ili optimistička poruka stajala iza njih. Najzad, da bi se prikazala jedna epoha i njena umetnost, a posebno oktobarska epoha — po savremenim principima prezentacije, neminovno je ne zapostaviti dokumente, a znamo koliko su sovjetski muzeji i arhivi bogati, samo kad su spremni da otvore svoje dveri.

Međunarodni dan muzeja na požeškom trgu

Zlatko Uzelac

*Muzej Požeške kotline
Slavonska Požega*

Postavimo pitanje »otvaranja« muzeja na ponešto drukčiji način nego što se obično postavlja. Naime tako da ga ponajprije stavimo u naš, domaći kontekst. Dakle u kontekst rascjepkane, nepopunjene mreže uglavnom prašnjavih, marginalnih ustanova, okrenutih u sebi u svoje probleme itd., detaljnije da ne opisujemo jednu općepoznatu sliku.

Možda paradoksalno, baš u takvom kontekstu pitanje »otvaranja« muzeja dobiva zasebne konture jednog pro-

blema koji stoji nezavisno od pitanja koje se nameće kao prvo: hitnost jedne temeljite obnove mreže, prostornog sređivanja, upotpunjavanja, muzeološkog osuvremenjavanja, povezivanja, funkcionalne obnove itd.

Zamislimo jednu idealnu sliku obnovljenih muzeja, smještenih u idealne prostorne uvjete, osposobljenih da prikupljaju, stručno obrađuju i muzeološki suvremeno izlažu predmete prošlosti, mjesta u koja bi masovno hodočastili građani (i turisti, dakako). Ne ukazuje li se, međutim, čak i nešto jasnije baš iz današnje situacije, da zapravo postoje dva puta. Jedan završava u prethodno zamišljenoj idealnoj slici. No drugi se krije iza razrješenja pitanja tzv. »otvaranja« muzeja. On ukazuje na mogućnosti jednog procesa obnove smisla muzeja mimo obnove muzeja — monumenta, mjesta za divljenje Predmetu, pa makar i predmetu prošlosti, pa makar i prošlosti, pa makar i scenografskoj rekonstrukciji prošlosti (što se nekima čini kao muzeološki ideal).

Obnova smisla muzeja, naime, krije se nesumnjivo prije svega u otvaranju procesa neprekidne borbe za prisustvo povijesnog argumenta u suvremenosti.

Tako postavljajući problem, pitanje organizacije muzeja dobiva bitno drukčije konture. Muzej se sada pojavljuje kao institucija koja na najraznovrsnije moguće načine, koliko god dosežu njegove snage, nastoji utjecati na svoju

*Terezijanski sajam na požeškom trgu oko 1894. godine. U pozadini jezuitski samostan i crkva sv. Lovre
Foto: Mavro Vainberg*

